

PROGRAMOZÁS 3. előadás

Horváth Győző, Horváth Gyula, Szlávi Péter

Ismétlés

Feladatmegoldás lépései

- Specifikáció
 - mi a feladat?
 - adatok, megszorítások, összefüggések
- Algoritmus
 - hogyan oldjuk meg a feladatot?
 - milyen lépésekre bontjuk?
 - szekvencia (utasítások egymás után)
 - elágazás (utasítások feltételes végrehajtása)
- Kód
 - megvalósítás a gép számára érthető módon
 - · adatok deklarálása, beolvasás, feldolgozás, kiírás

Feladatmegoldás lépései

- Adat
 - egy-szerű: elemi
 - több különböző: rekord
 - több egyforma: tömb
- Vezérlési szerkezetek-
 - Szekvencia: és
 - Elágazás: ->
 - Ciklus:
- **∀**,∃,∑

- Feladatmegoldás
 - 1. Példa
 - 2. Specifikáció (← példa)
 - 1. Adatok (Be, Ki)
 - 2. Megszorítás (Ef → Be)
 - 3. Összefüggés (Uf)
 - 3. Adat → Változó
 - ◆4. Algoritmus (← Uf)
 - 5. Kód (← Spec + Alg)

Tömb

Sok adat

- Vannak olyan feladatok, amelyekben az adatleírás nehezen vagy egyáltalán nem végezhető el elemi típusokkal vagy rekorddal.
- Ezek, amikor sok egyforma adattal dolgozunk
- Példa: melyik a legnagyobb?

```
    Be: a∈Z, b∈Z -> Ki: max∈Z
    Be: a∈Z, b∈Z, c∈Z -> Ki: max∈Z
    Be: a∈Z, b∈Z, c∈Z, d∈Z -> Ki: max∈Z
```

- Gond:
 - ez a megoldás nem skálázódik jól a számossággal
 - az utófeltétel egyre bonyolultabb
 - változik az egész megoldás a számossággal (=új spec+alg+kód)

Tömb

- Szükségünk van egy olyan adatszerkezetre, amely
 - sok adat kezelésére alkalmas,
 - jól kezeli a bemenet változó számosságát, és
 - könnyű vele dolgozni (spec, alg, kód)

· Tömb:

- ugyanolyan funkciójú adatok sokasága
- szemantikus egység létrehozása
- "funkció": mit *jelent* az adat

Hétköznapi példák

URBAN - EVE.HU

Tömb vs táblázatkezelő oszlopa

Excel

	А
1	zöld
2	piros
3	sárga
4	fehér
5	fekete
6	

Tömb

szín

) zöld

1 piros

2 sárga

3 fehér

4 fekete

hivatkozás:

 $A2 \rightarrow piros$

hivatkozás:

szín<mark>[2] →</mark> sárga

Számozott felsorolás, hozzáférés a sorszámon keresztül

Tömb – specifikáció

Azonos funkció > azonos halmazbeli

• **Sorozat:** azonos funkciójú elemek egymásutánja, az elemei sorszámozhatók.

- Példa a definiálásra (Be, Ki):
 - teendők∈S[1..5]
 - totó∈K[1..14]
 - n∈N, vendégek∈S[1..n]

- teendők[1]
- vendégek[n-2]

Az összes olyan véges 5 hosszú sorozat halmaza, amely a szöveg alaphalmaz elemeiből áll.

Tömb – algoritmus

- **Tömb:** véges hosszúságú *sorozat algoritmikus párja*, amelynek i-edik tagjával végezhetünk műveleteket.
- Példa a definiálásra:
 - teendők:Tömb[1..5:Szöveg]
 - vendégek:Tömb[1..n:Szöveg]
 - Konst MAXN=100, Változó n:Egész vendégek:Tömb[1..MAXN:Szöveg]
- Példa a használatra:
 - hivatkozás: teendők[2]
 - értékadás: vendégek[1]:="Miklós atya"

```
Specifikáció:
   teendők∈S[1..5]
   totó∈K[1..14]
   n∈N, vendégek∈S[1..n]
```

Tömb - C# kód

- Statikus tömb ismert méret
 - string[] teendok=new string[5];
 - char[] toto=new char[14];
- Statikus tömb max.méret
 - int n;
 const int MAXN = 100;
 string[] vendegek = new string[MAXN];
- Statikus tömb igény szerinti méret
 - int n; int.TryParse(Console.ReadLine(), out n); string[] vendegek = new string[n];

```
vendégek

1 Miklós atya
2 Józsi bácsi
3 Ili néni
n= 4 Gábor barátom
```

Algoritmus:

vendégek:Tömb[1..n:Szöveg]

Algoritmus:

teendők:Tömb[1..5:Szöveg]

Algoritmus:

 Konst MAXN=100, Változó n:Egész vendégek:Tömb[1..MAXN:Szöveg]

```
vendégek

1 Miklós atya
2 Józsi bácsi
3 Ili néni
n= 4 Gábor barátom
5
6
7
8
9
MAXN= 10
```

C#-ban a tömbök 0-tól indexelődnek.

1. ötlet: ne használjuk a 0. elemet!

Algoritmus		Kód		
			0	?
1	a		1	а
2	b		2	b
3	С		3	С

Deklarációs példa:

```
x:Tömb[1..n:Valós]
```

```
C# kód:
  float[] x=new float[n+1];
```

```
i=1..n
x[i]:=i
```

```
C# kód:
   for (int i=1; i<=n; ++i) {
      x[i]=i;
}</pre>
```

C#-ban a tömbök 0-tól indexelődnek.

2. ötlet: indexeltolás!

Algoritmus a

Kód

Deklarációs példa:

x:Tömb[1..n:Valós]

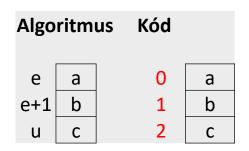
```
C# kód:
  float[] x=new float[n];
```

```
i=1..n
x[i]:=i
```

```
C# kód:
  for (int i=1; i<=n; ++i) {
    x[i-1]=i;
  //---- vagy
  for (int i=1-1; i <= n-1; ++i) {
    x[i]=i+1;
```

C#-ban a tömbök 0-tól indexelődnek.

3. ötlet: általános esetben!

Deklarációs példa:

```
x:Tömb[e..u:Valós]
```

```
C# kód:
  float[] x=new float[u-e+1];
```

```
i=e..u
x[i]:=i
```

```
C# kód:
    for (int i=e; i<=u; ++i) {
        x[i-e]=i;
    }
    //----- vagy -----
    for (int i=e-e; i<=u-e; ++i) {
        x[i]=i+e;
    }</pre>
```

C#-ban a tömbök 0-tól indexelődnek.

3. ötlet: példa

Deklarációs példa:

x:Tömb[-1..10:Valós]

Algoritmus Kód -1 4 0 4 0 5 1 5 1 6 2 6

```
C# kód:
  float[] x=new float[12];
```

```
i=-1..10
x[i]:=i+5
```

```
C# kód:
    for(int i=-1;i<=10;++i) {
        x[i+1]=i+5;
    }
    //----- vagy -----
    for(int i=0;i<=11;++i) {
        x[i]=i+(-1)+5;
    }</pre>
```

Konstans tömb

Specifikáció:

```
    SZÍNEK∈S[0..4]=
        ("zöld", "piros", "sárga", "fehér", "fekete")
```

Algoritmus:

```
    Konstans SZÍNEK:Tömb[0..4:Szöveg]=
        ("zöld", "piros", "sárga", "fehér", "fekete")
```

Kód:

```
string[] SZINEK = new string[5]
   { "zöld", "piros", "sárga", "fehér", "fekete" };
// vagy
string[] SZINEK =
   { "zöld", "piros", "sárga", "fehér", "fekete" };
```

Mátrix

- Tömb: azonos funkciójú elemek egyirányú sorozata
 - egy index egy elem kiválasztásához, pl. x[i]
- Mátrix: azonos funkciójú elemek kétirányú sorozata
 - két index egy elem kiválasztásához, pl. x[i,j]
 - specifikáció: n∈N, m∈N, x∈Z[1..n,1..m]
 - algoritmus: x:Tömb[1..n,1..m:Egész]
 - kód: int[,] x = new int[n, m];

1	2	3
-4	3	2
2	10	11
5	4	-5

Χ

3

Χ

Analóg programozás

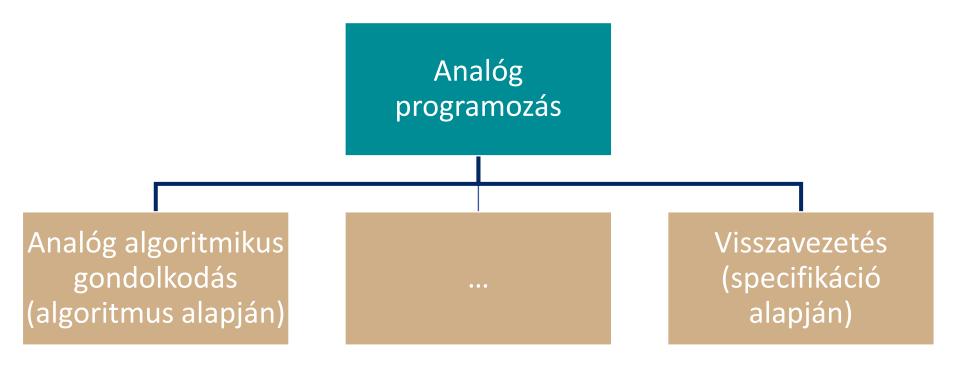
Analóg problémamegoldás

- Amikor egy olyan feladatot kell megoldani, amelyhez hasonló feladatot már korábban megoldottunk, akkor a megoldó programot a korábbi feladat megoldó programja alapján állítjuk elő.
- Általános problémamegoldó módszer
 - gyakorlati tapasztalat, megtanult ismeret
 - élet minden területén
 - gyakorló programozó eszköztárában is

Analóg programozás

- Cél: egy feladat megoldására program készítése
- Minden egyes alkalommal újra és újra kitalálhatjuk a megoldást
- Vagy egy korábbi, hasonló feladat megoldását vehetjük alapul
- Analóg programozás: a konkrét feladatot egy korábbi feladat megoldása alapján állítjuk elő.

Analóg programozás

Analóg programozás – analóg algoritmikus gondolkodás

Konkrét feladat Mintafeladat (feladatosztály sablonja) Specifikáció Specifikáció Algoritmus **Algoritmus** Kód

A mintafeladathoz hasonló feladatokat a mintafeladatnál alkalmazott gondolatsorral, annak ötleteit kölcsönözve, lemásolva, analóg algoritmikus gondolkodással oldjuk meg.

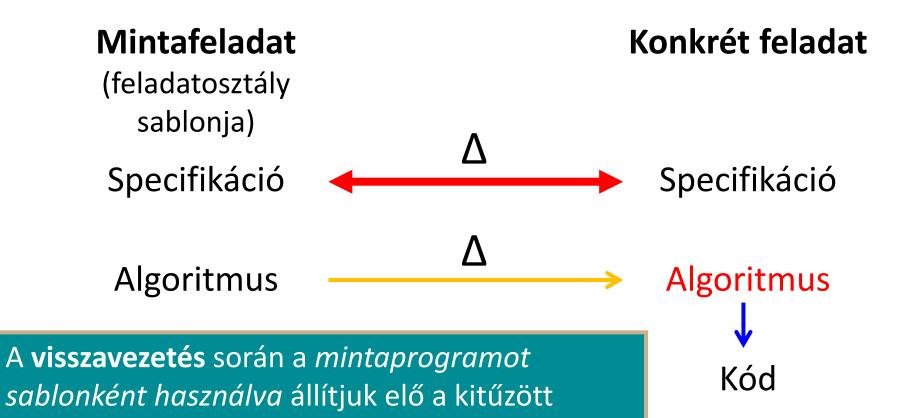

Analóg programozás – visszavezetés

feladat megoldó programját úgy, hogy

specifikációkban felfedett eltéréseket.

figyelembe vesszük a kitűzött- és a mintafeladat

Visszavezetés

- A visszavezetés során a mintafeladat megoldó programját (a mintaprogramot) sablonként használva állítjuk elő a kitűzött feladat megoldó programját úgy, hogy figyelembe vesszük a kitűzött- és a mintafeladat specifikációkban felfedett eltéréseket.
- Megtehetjük, mivel ismerjük a mintafeladat és a kitűzött feladat precíz leírását.

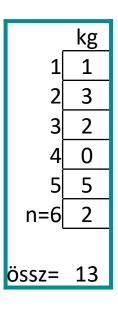
Példa – "mintafeladat"

Feladat:

Egy középiskolai osztályban papírgyűjtést szerveznek. Minden diákról tudjuk, hány kg papírt hozott be. Határozd meg, hogy mennyi gyűlt összesen össze?

Példa: [1, 3, 2, 0, 5, 2] → 13

Példa: n=6, kg=[1, 3, 2, 0, 5, 2] → össz=13

Példa – "mintafeladat"

Feladat:

Példa: n=6, kg=[1, 3, 2, 0, 5, 2] → össz=13

Határozd meg egy n elemű tömb elemeinek összegét!

Specifikáció:

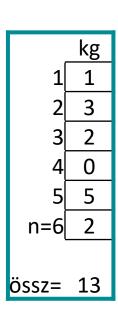
Be: $n \in \mathbb{N}$, $kg \in \mathbb{N}[1..n]$

Ki: össz∈N

Ef: -

Uf: össz = SZUMMA(i=1..n, kg[i])

```
össz:=0
i=1..n
össz:=össz+kg[i]
```


Példa – "mintafeladat"

Feladat:

Példa: n=6, kg=[1, 3, 2, 0, 5, 2] \rightarrow össz=13

Határozd meg egy n elemű tömb elemeinek összegét!

Algoritmus:

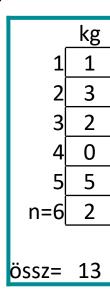
```
össz:=0

i=1..n

össz:=össz+kg[i]
```

Leírás:

A megoldás során a kívánt összeget fokozatosan állítjuk elő. Ehhez végig kell vezetnünk egy i egész típusú változót a tömb indexein, és minden lépésben hozzá kell adni a kezdetben nullára beállított össz változóhoz a kg[i] értéket. A megoldó program tehát a kezdeti értékadás után (ahol az össz változó értékét nullára állítjuk) egy ciklus, amely az i változót egyesével növeli egészen n-ig.

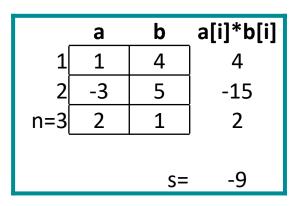

Példa – skaláris szorzat

Feladat:

Határozzuk meg két azonos dimenziójú vektor skaláris szorzatát!

```
Példa:
n=3,
a=[1, -3, 2], → s = -9
b=[4, 5, 1]
```


Példa – skaláris szorzat

```
Példa:

n=3,

a=[1, -3, 2], \rightarrow s=-9

b=[4, 5, 1]
```

Feladat:

Határozd meg egy n elemű tömb elemeinek összegét!

Specifikáció:

Be: $n \in \mathbb{N}$, $a \in \mathbb{Z}[1..n]$, $b \in \mathbb{Z}[1..n]$

Ki: s∈Z

Ef: -

Uf: s = SZUMMA(i=1..n, a[i]*b[i])

$$s = \sum_{i=1}^{n} a[i] * b[i]$$

	а	b	a[i]*b[i]
1	1	4	4
2	-3	5	-15
n=3	2	1	2
		s=	-9

Példa – skaláris szorzat

Papírgyűjtés

Be: $n \in \mathbb{N}$, $kg \in \mathbb{N}[1..n]$

Ki: össz∈N

Ef: -

Uf: össz=SZUMMA(i=1..n,kg[i])

Skaláris szorzat

Be: $n \in \mathbb{N}$, $a \in \mathbb{Z}[1...n]$, $b \in \mathbb{Z}[1...n]$

Ki: s∈Z

Ef: -

Uf: s=SZUMMA(i=1..n,a[i]*b[i])

A specifikációk összevetéséből is látszik, hogy a két feladat hasonlít egymásra.

Állítsuk elő az algoritmust

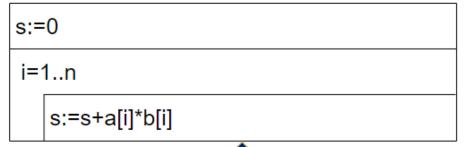
- analóg algoritmikus gondolkodással, majd
- visszavezetéssel!

Példa – skaláris szorzat analóg algoritmikus gondolkodás

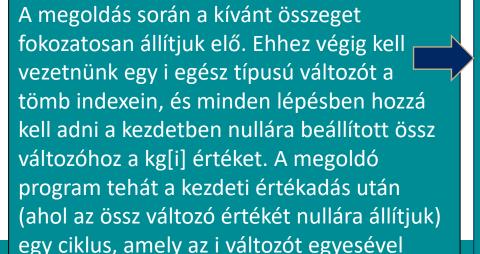
	а	b	a[i]*b[i]
1[1	4	4
2	-3	5	-15
n=3	2	1	2
		-	0

Algoritmus:

Leírás:

növeli egészen n-ig.

A megoldás során a kívánt összeget fokozatosan állítjuk elő. Ehhez végig kell vezetnünk egy i egész típusú változót a **tömbök** indexein, és minden lépésben hozzá kell adni a kezdetben nullára beállított s változóhoz az a[i]*b[i] értéket. A megoldó program tehát a kezdeti értékadás után (ahol az s változó értékét nullára állítjuk) egy ciklus, amely az i változót egyesével növeli egészen n-ig.

Példa – skaláris szorzat visszavezetéssel Vegyük számba

Vegyük számba a két feladat közötti különbségeket, a mintaprogram algoritmusában pedig cseréljük le a megfelelő részeket!

Papírgyűjtés (mintafeladat)

Be: $n \in \mathbb{N}$, $kg \in \mathbb{N}[1...n]$

Ki: össz∈N

Ef: -

Uf: össz=SZUMMA(i=1..n,kg[i])

Skaláris szorzat (konkrét feladat)

Be: $n \in \mathbb{N}$, $a \in \mathbb{Z}[1...n]$, $b \in \mathbb{Z}[1...n]$

Ki: s∈Z

Ef: -

Uf: s=SZUMMA(i=1..n,a[i]*b[i])

össz ~ s
kg[i] ~ a[i]*b[i]

```
      össz:=0

      i=1..n

      össz:=össz+kg[i]

      s:=0

      i=1..n

      s:=s+a[i]*b[i]
```

Példa – számok összege

Feladat:

Határozzuk meg az a és b egész számok (a≤b) közé eső egész számok összegét (a határokat is beleértve)!

```
Példa:
a=1, b=5 → össz=15
a=-2, b=2 → össz=0
```

Példa – számok összege

Példa: a=1, b=5 → össz=15 a=-2, b=2 → össz=0

Feladat:

Határozzuk meg az a és b egész számok (a≤b) közé eső egész számok összegét (a határokat is beleértve)!

Specifikáció:

Be: $a \in Z$, $b \in Z$

Ki: össz∈Z

Ef: a<=b</pre>

Uf: össz=SZUMMA(i=a..b, i)

$$\ddot{o}ssz = \sum_{i=1}^{n} i$$

a=	-2
	-1
	0
	1
b=	2
össz=	0

Példa – számok összege

Papírgyűjtés (mintafeladat)

Be: $n \in \mathbb{N}$, $kg \in \mathbb{N}[1...n]$

Ki: össz∈N

Ef: -

Uf: össz=SZUMMA(i=1..n,kg[i])

Számok összege (konkrét feladat)

Be: $a \in Z$, $b \in Z$

Ki: össz∈Z

Ef: a<=b

Uf: össz=SZUMMA(i=a..b, i)

A specifikációk összevetéséből is látszik, hogy a két feladat hasonlít egymásra.

Állítsuk elő az algoritmust visszavezetéssel!

Példa – számok összege visszavezetéssel Vegyük számba a

Vegyük számba a két feladat közötti különbségeket, a mintaprogram algoritmusában pedig cseréljük le a megfelelő részeket!

Papírgyűjtés (mintafeladat)

Be: $n \in \mathbb{N}$, $kg \in \mathbb{N}[1...n]$

Ki: össz∈N

Ef: -

Uf: össz=SZUMMA(i=1..n,kg[i])

Számok összege (konkrét feladat)

Be: $a \in Z$, $b \in Z$

Ki: össz∈Z

Ef: a<=b

Uf: össz=SZUMMA(i=a..b, i)

1..n ~ a..b kg[i] ~ i

Algoritmus:

```
össz:=0

i=1..n

össz:=össz+kg[i]
```

össz:=0 -i►a..b

Tanulságok

- Eltérések ellenére ezek a feladatok annyira hasonlóak, hogy ugyanazon sablon alapján megoldhatók.
- Mi alapján sorolhatók ugyanazon sablon alá?
- Hogyan lehetne általánosan megfogalmazni az ilyen feladatokat?

Közös tulajdonságok egész számok zárt intervalluma

Papírgyűjtés

Skalárszorzat

Számok összege

	kg		i		kg[i]
1	1	e=	1	\rightarrow	1
2	3		2	\rightarrow	3
3	2		3	\rightarrow	2
4	0		4	\rightarrow	0
5	5		5	\rightarrow	5
6	2	u=	6	\rightarrow	2

	а	b		i		a[i]*b[i]
1	1	4	e=	1	\rightarrow	4
2	-3	5		2	\rightarrow	-15
3	2	1	u=	3	\rightarrow	2

Ciklusváltozó futási tartományát határozza meg

Tömb indextartománya

Tömb indextartománya

Zárt intervallum

Közös tulajdonságok intervallum elemeihez rendelt érték

Papírgyűjtés

Skalárszorzat

Számok összege

	kg		i		kg[i]
1	1	e=	1	\rightarrow	1
2	3		2	\rightarrow	3
3	2		3	\rightarrow	2
4	0		4	\rightarrow	0
5	5		5	\rightarrow	5
6	2	u=	6	\rightarrow	2

a b				i	a[i]*b[
1	1	4		e=	1	\rightarrow	4
2	-3	5			2	\rightarrow	-15
3	2	1		u=	3	\rightarrow	2

Leképezés (függvény), amely az intervallum elemeihez rendel valamilyen értéket: i → f(i)

Tömb eleme

Tömbök elemértékének szorzata

Az intervallum i eleme

Közös tulajdonságok összegzés

Papírgyűjtés

Skalárszorzat

Számok összege

```
össz=SZUMMA(i=1..n, kg[i])
s=SZUMMA(i=1..n, a[i]*b[i])
```

össz=SZUMMA(i=a..b, i)

,	kg	i kg[i]
1	1	$e=1 \rightarrow 1$
2	3	$2 \rightarrow \frac{3}{3}$
3	2	$3 \rightarrow \frac{2}{2}$
4	0	$4 \rightarrow 0$
5	5	$5 \rightarrow \frac{5}{5}$
6	2	$u= 6 \rightarrow \frac{1}{2}$

a
 b
 i
 a[i]*b[i]

 1
 1
 4
 e= 1
$$\rightarrow$$
 4

 2
 -3
 5
 2 \rightarrow -15

 3
 2
 1
 u= 3 \rightarrow 2

A leképezett értékeket 0-tól kezdve össze kellett adni: s=0+f(e)+f(e+1)+...+f(u)

i		i
e= -2	\rightarrow	-2
-1	\rightarrow	-1
0	\rightarrow	Ŏ
1	\rightarrow	1
u= 2	\rightarrow	2

ÖSSZ S ÖSSZ

Általános feladat

Feladat:

Legyen adott az egész számok egy [e..u] intervallumán értelmezett f:[e..u]→H függvény (H olyan halmaz, amelyen értelmezett az összeadás művelete). Határozzuk meg az f függvény [e..u] intervallumon felvett értékeinek az összegét, azaz az f(e)+f(e+1)+...+f(u) kifejezés értékét!

```
\begin{array}{cccc} \textbf{i} & & \textbf{f(i)} \\ \textbf{e} & \rightarrow & \textbf{f(e)} \\ \textbf{e+1} & \rightarrow & \textbf{f(e+1)} \\ \textbf{...} & \rightarrow & \textbf{...} \\ \textbf{u-1} & \rightarrow & \textbf{f(u-1)} \\ \textbf{u} & \rightarrow & \textbf{f(u)} \end{array}
```

Általános feladat

Feladat:

Legyen adott az egész számok egy [e..u] intervallumán értelmezett f:[e..u]→H függvény (H olyan halmaz, amelyen értelmezett az összeadás művelete). Határozzuk meg az f függvény [e..u] intervallumon felvett értékeinek az összegét, azaz az f(e)+f(e+1)+...+f(u) kifejezés értékét!

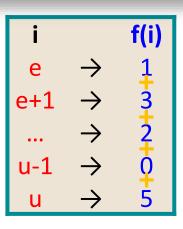
Specifikáció:

Be: e∈Z, u∈Z

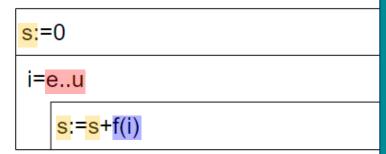
Ki: s∈H

Ef: -

Uf: s=SZUMMA(i=e..u, f(i))

Algoritmus:

A megoldás során a kívánt összeget fokozatosan állítjuk elő. Ehhez végig kell vezetnünk egy i egész típusú változót az intervallum elemein, és minden lépésben hozzá kell adni a kezdetben nullára beállított s változóhoz az f(i) értéket. A megoldó program tehát a kezdeti értékadás után (ahol az s változó értékét nullára állítjuk) egy ciklus, amely az i változót egyesével növeli egészen n-ig.

Példa – papírgyűjtés

Feladat:

Példa: n=6, kg=[1, 3, 2, 0, 5, 2] → össz=13

Határozd meg egy n elemű tömb elemeinek összegét!

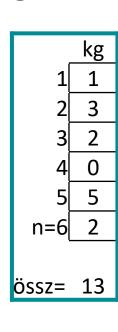
Specifikáció:

```
Be: n \in \mathbb{N}, kg \in \mathbb{N}[1..n]
```

Ki: össz∈N

Ef: -

Uf: össz=SZUMMA(i=1..n, kg[i])

Példa – papírgyűjtés visszavezetés Vegyüks

Vegyük számba a két feladat közötti különbségeket, a mintaprogram algoritmusában pedig cseréljük le a megfelelő részeket!

Feladatsablon

(mintafeladat)

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: s∈H

Ef: -

Uf: s=SZUMMA(i=e..u, f(i))

Papírgyűjtés

(konkrét feladat)

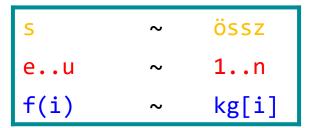
Be: $n \in \mathbb{N}$, $kg \in \mathbb{N}[1..n]$

Ki: össz∈N

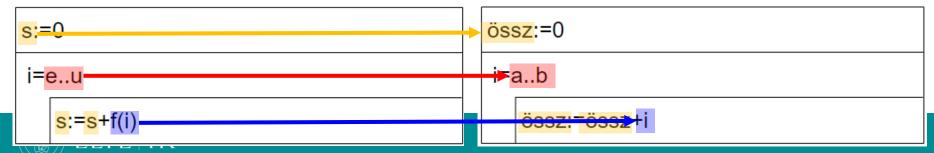
Ef: -

Uf: össz=SZUMMA(i=1..n, kg[i])

Visszavezetés:

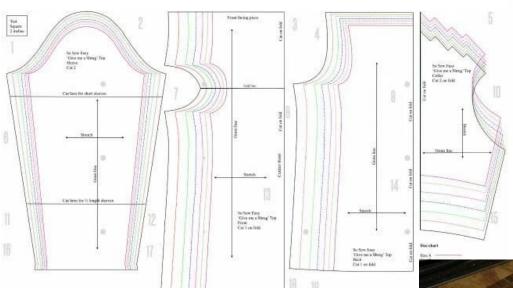

Algoritmus:

Nevezetes programozási minták Programozási tételek

Hétköznapi példa

1234567890 FGHIJ
1234567890 Cubcdef 9h ij
KLMNP VWXYZ
QRSTU &?!\$c£#
klmnopgrst uvwxyz...*

Analóg programozás

- Cél: egy feladat megoldására program készítése
- Minden egyes alkalommal újra és újra kitalálhatjuk a megoldást
- Vagy egy korábbi, hasonló feladat megoldását vehetjük alapul
- Analóg programozás: a konkrét feladatot egy korábbi feladat megoldása alapján állítjuk elő visszavezetéssel.

Feladattípusok

- A programok ad hoc módon is előállhatnak.
- De: felismerhetjük, hogy vannak megoldások, amelyek többé-kevésbé ugyanazt a feladatot oldják meg csak más és más köntösben
- Feladattípusok
- Ezekhez készíthetünk/létezik bizonyítottan helyes megoldás
- Analóg programozás során ezeket használjuk mintának.

Programozási minta Programozási tétel

Célja:

Bizonyíthatóan **helyes sablon**, amelyre magasabb szinten lehet építeni a megoldást. (A fejlesztés gyorsabb és biztonságosabb.)

Szerkezete:

- 1.absztrakt feladat specifikáció
- 2.absztrakt algoritmus

Egy fontos előzetes **megjegyzés**:

A bemenet legalább egy sorozat...

Programozási minta

Felhasználásának menete:

- 1.a konkrét feladat specifikálása
- 2.a specifikációban a programozási minta (PrM) megsejtése
- 3.a konkrét feladat és az absztrakt feladat paramétereinek egymáshoz rendelése
- 4.a konkrét algoritmus "generálása" a megsejtett PrM-ek absztrakt algoritmusok alapján, 3. szerint átparaméterezve
- 5. "hatékonyítás" programtranszformációkkal

Összegzés

Összegzés

Feladatok:

- Ismerjük egy ember havi bevételeit és kiadásait. Adjuk meg, hogy év végére mennyivel nőtt a vagyona!
- 2. Ismerjük egy autóversenyző körönkénti idejét. Adjuk meg az **átlag**körének idejét!
- 3. Adjuk meg az N számhoz az N **faktoriális** értékét!
- 4. Ismerjük egy iskola szakkö Mi bennük a közös? szakkörönként. Adjuk meg n szám összegét kell kiszámolni!
- 5. Ismerünk N szót. Adjuk meg a belőlük összeállított mondatot!

Összegzés sablon

Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma és egy $f:[e..u] \rightarrow H$ függvény. A H halmaz elemein értelmezett az összeadás művelet. Határozzuk meg az f függvény [e..u] intervallumon felvett értékeinek az összegét, azaz a $\sum_{i=e}^{u} f(i)$ kifejezés értékét! (e>u esetén ennek az értéke definíció szerint a nulla elem)

Specifikáció

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: s∈H

Ef: -

Uf: s=SZUMMA(i=e..u, f(i))

Algoritmus

```
s:=0
i=e..u
s:=s+f(i)
```

Példa – jövedelmek visszavezetés

Ismerjük egy ember havi bevételeit és kiadásait. Adjuk meg, hogy év végére **mennyivel** nőtt a vagyona!

Feladatsablon

(mintafeladat)

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: s∈H

Ef: -

Uf: s=SZUMMA(i=e..u, f(i))

Jövedelmek

(konkrét feladat)

Be: n∈N, jöv∈Jövedelem[1..n],

Jövedelem=Be x Ki, Be=N, Ki=N

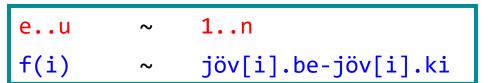
Ki: s∈Z

Ef: -

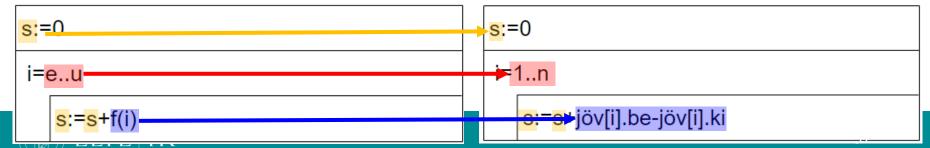
Uf: s=SZUMMA(i=1...n,

jöv[i].be-jöv[i].ki)

Visszavezetés:

Algoritmus:

Megszámolás

Megszámolás

Mi bennük a közös?

n darab "valamire" kell megadni, hogy hány adott tulajdonságú van közöttük!

Feladatok:

- 1. Ismerjük egy ember havi bevételeit és kiadásait. Adjunk meg, hogy **hány** hónapban nőtt a vagyona!
- 2. Adjuk meg egy természetes szám osztói **számá**t!
- 3. Adjuk meg egy ember nevében levő "a" betűk **számá**t!
- 4. Adjunk meg az éves statisztika alapján, hogy **hány** napon fagyott!
- 5. Adjuk meg n születési hónap alapján, hogy közöttük **hány**an születtek télen!

Példa – a betűk száma analóg algoritmikus gondolkodással

i név név[i]="a" érték 1 a IGAZ 1 2 I HAMIS 0 3 m HAMIS 0 4 a IGAZ 1 II db= 2

Feladat:

Adjuk meg egy ember nevében levő "a" betűk **számá**t!

Specifikáció:

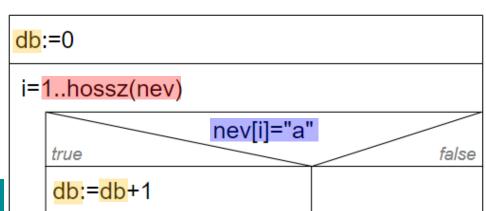
Be: név∈S

Ki: db∈N

Ef: -

Uf: db=SZUMMA(i=1..hossz(név), 1, név[i]="a")

Algoritmus:

Megszámolás sablon

i T(i) érték e IGAZ 1 e+1 HAMIS 0 ... HAMIS 0 u IGAZ 1 II db= 2

Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma és egy T:[e..u]→Logikai feltétel. Határozzuk meg, hogy az [e..u] intervallumon a T feltétel hányszor veszi fel az igaz értéket!

Specifikáció

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: db∈N

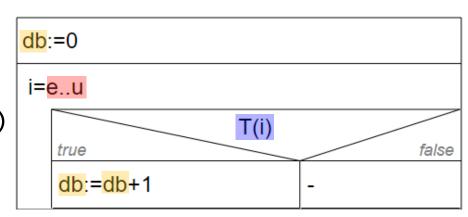
Ef: -

Uf: db=SZUMMA(i=e..u, 1, T(i))

Rövidítve:

Uf: db=DARAB(i=e..u, T(i))

Algoritmus

Példa – téli születések visszavezetés

Adjuk meg n születési hónap alapján, hogy közöttük hányan születtek télen!

Feladatsablon

(mintafeladat)

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: db∈N

Ef: -

Uf: db=DARAB(i=e..u, T(i))

Téli születések száma

(konkrét feladat)

Be: $n \in \mathbb{N}$, $h \circ \in \mathbb{N}[1..n]$

Ki: db∈N

Ef: $\forall i \in [1..n]: (1 < = ho[i] < = 12)$

Uf: db=DARAB(i=1...n,

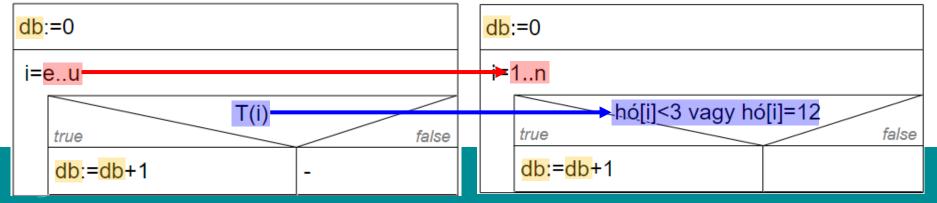
ho[i]<3 vagy ho[i]=12)

Visszavezetés:

```
e..u ~ 1..n
T(i) ~ hó[i]<3 vagy hó[i]=12
```

Megjegyzés: a konkrét feladat előfeltétele mindig lehet szigorúbb a tétel előfeltételéné!!

Algoritmus:

Maximumkiválasztás

Maximumkiválasztás

Feladatok:

- 1. Ismerjük egy ember havi bevételeit és kiadásait. Adjunk meg, hogy melyik hónapban nőtt **leg**jobban a vagyona!
- 2. Adjuk meg n ember közül az ábécében **utolsó**t!
- 3. Adjuk meg n ember közül azt, aki a legtöbb ételt szereti!
- 4. Adjuk meg n napi statisztika alapján a **leg**melegebb napot!
- Adjuk meg n születésnap alapján azt, akinek idén először van születésnapja!

Mi bennük a közös?

n darab "valami" közül kell megadni a legnagyobbat (vagy a legkisebbet)!

Fontos:

A "valamik" között értelmezhető egy **rendezési reláció**. Ha **legalább 1** "valamink" van, akkor legnagyobb (legkisebb) is biztosan van közöttük!

Példa – legmelegebb nap analóg algoritmikus gondolko

	nap	nap	nap	nap
i hőm	(i=1)	(i=2)	(i=3)	(i=4)
1 13,5	13,5	13,5	13,5	13,5
2 12,6	12,6	12,6	12,6	12,6
3 14,8	14,8	14,8	14,8	14,8
4 10,2	10,2	10,2	10,2	10,2

Feladat:

Adjuk meg n napi statisztika alapján a **leg**melegebb napot!

Specifikáció:

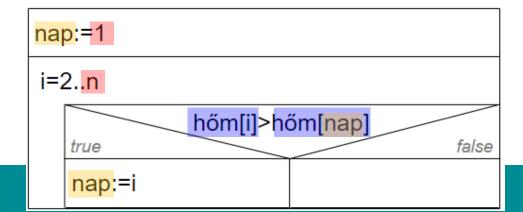
Be: n∈N, hőm∈R[1..n]

Ki: nap∈N

Ef: $\forall i \in [1..n]: (-100 < = hőm[i] < = 100)$

Uf: $nap \in [1..n]$ és $\forall i \in [1..n]$: (hőm[nap] > = hőm[i])

Algoritmus:

Maximumkiválasztás sablon

Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma és egy f:[e..u]→H függvény. A H halmaz elemein értelmezett egy teljes rendezési reláció. Határozzuk meg, hogy az f függvény hol veszi fel az [e..u] nem üres intervallumon a legnagyobb értéket, és mondjuk meg, mekkora ez a maximális érték!

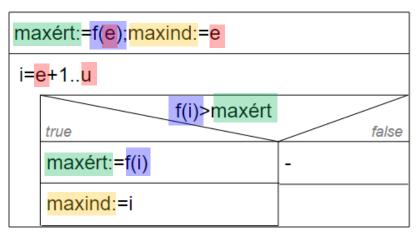
Specifikáció

```
Be: e∈Z, u∈Z
Ki: maxind∈Z, maxért∈H
Ef: e<=u
Uf: maxind∈[e..u] és
    ∀i∈[e..u]:(f(maxind)>=f(i)) és
    maxért=f(maxind)
```

Rövidítve:

```
Uf: (maxind, maxért) = MAX(i = e..u, f(i))
```

Algoritmus

Feladatsablon

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: maxind∈Z, maxért∈H

Ef: e<=u

Uf: (maxind, maxért)=

 \leftrightarrow

MAX(i=e..u,f(i))

Ábécében utolsó név

Be: $n \in \mathbb{N}$, $nevek \in \mathbb{S}[1...n]$

Ki: utind∈N, utnév∈S

Ef: n>0

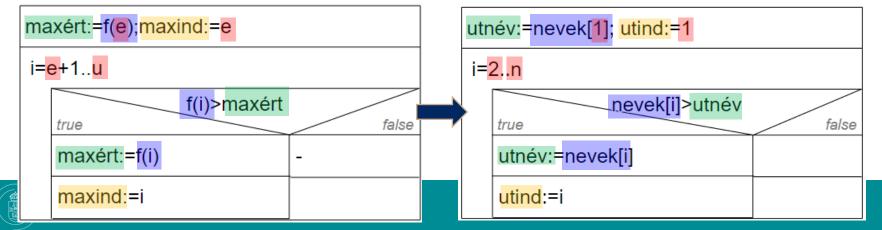
Uf: (utind,utnév)=

MAX(i=1...n, nevek[i])

Visszavezetés:

```
maxind, maxért ~ utind, utnév
e..u ~ 1..n
f(i) ~ nevek[i]
```

Algoritmus:

Feltételes maximumkeresés

Feltételes maximumkeresés

Feladatok:

- Ismerjük egy ember havi bevételeit és kiadásait. Adjuk meg, hogy melyik hónapban volt a legnagyobb vesztesége!
- 2. Adjuk meg n napi statisztika alapján a **leg**melegebb **fagyos** napot!
- 3. Egy hibakezelő szoftverben számokkal jelezzük a hibák súlyosságát. Adjuk meg a **leg**súlyosabb hibát (**ha van**)!

Mi bennük a közös?

n darab "valami" adott tulajdonságú elemei közül kell megadni a legnagyobbat (vagy a legkisebbet)!

Fontos:

A "valamik" között értelmezhető egy rendezési reláció.

Nem biztos, hogy van adott tulajdonságú "valami".

Nem biztos, hogy egyáltalán van "valami"-nk.

Példa – legmelegebb fagyos nap analóg algoritmikus gondolkodással

Feladat: Adjuk meg n napi statisztika alapján a legmelegebb fagyos napot!

```
i hőm van? maxért?
          ???
1 2,3 HAMIS
2 -1,3 IGAZ -1,3 2 1,3 HAMIS
3 -0,5 IGAZ -0,5
4 0,4 IGAZ -0,5
```

```
i hőm van? maxért?
1 2,3 HAMIS
              555
              555
3 0,5 HAMIS
              555
4 0,4 HAMIS
              ???
```

Specifikáció és algoritmus:

```
Be: n \in \mathbb{N}, h \circ m \in \mathbb{R}[1...n]
Ki: van∈L, nap∈N
Ef: \forall i \in [1..n]: (-100 < = hőm[i] < = 100)
Uf: van=\exists i \in [1..n]:(hőm[i]<0) és
     van->(nap∈[1..n] és
              hőm[nap]<0 és
               \forall i \in [1..n]: (hőm[i]<0 \rightarrow hőm[nap]>=hőm[i])
```

```
van:=hamis
i=1..n
                     hőm[i]<0
                                            false
   true
                   van
   true
                                  false
    hőm[i]>hőm[nap]
                       van:=igaz
                  false
   true
                        nap:=i
   nap:=i
```

Feltételes maximumkeresés sablon

Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma, egy f:[e..u]→H függvény és egy T:[e..u]→Logikai feltétel. A H halmaz elemein értelmezett egy teljes rendezési reláció. Határozzuk meg, hogy az [e..u] intervallum T feltételt kielégítő elemei közül az f függvény hol veszi fel a legnagyobb értéket, és mondjuk meg,

van:=hamis

nem T(i)

i=e..u

van és T(i)

f(i)>maxért

 $max\acute{e}rt:=f(i)$

maxind:=i

mekkora ez az érték!

Specifikáció és algoritmus:

```
Be: e∈Z, u∈Z
```

Ki: van∈L, maxind∈Z, maxért∈H

Ef: -

Uf: $van = \exists i \in [e..u]:(T(i))$ és $van \rightarrow (maxind \in [e..u])$ és

maxért=f(maxind) és T(maxind) és
∀i∈[e..u]:(T(maxind) -> maxért>=f(i)))

Rövidítve:

Uf: (van, maxind, maxért) = MAX(i = e..u, f(i), T(i))

nem<mark> van</mark> és \ T(i)

van:=igaz

 $max\acute{e}rt:=f(i)$

maxind:=i

Példa – súlyos hiba visszavezetés

Egy hibakezelő szoftverben számokkal jelezzük a hibák súlyosságát. Adjuk meg a legsúlyosabb hibát (ha van)!

Feladatsablon

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: van∈L, maxind∈Z, maxért∈H

Ef: -

Uf: (van, maxind, maxért)=

MAX(i=e..u,f(i),T(i))

 $T(i) \sim igaz$

f(i) ~ hibák[i].súly

Visszavezetés: e..u ~ 1..n

Algoritmus:

Legsúlyosabb hiba

Be: n∈N, hibák∈Hiba[1..n],

Hiba=Név x Súly, Név=S, Súly=N

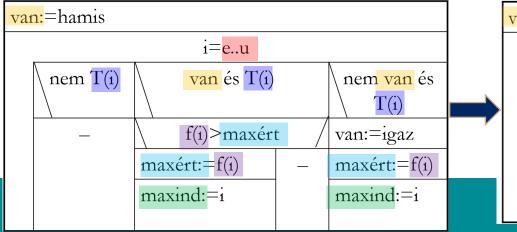
Ki: van∈L, lsh∈S

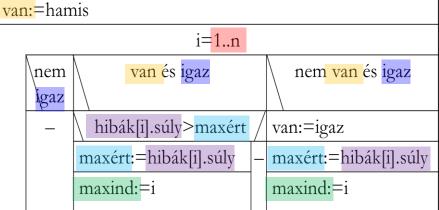
Ef: $\forall i \in [1..n]: (1 < = hibák[i].súly < = 5)$

Uf: (van, maxind, maxért)=

MAX(i=1..n,hibák[i].súly,igaz) és

van->lsh=hibák[maxind].név

Keresés

Keresés

Mi bennük a közös?

N darab "valami" közül kell megadni egy adott tulajdonságút, ha nem tudjuk, hogy ilyen elem van-e!

Feladatok:

- Ismerjük egy ember havi bevételeit és kiadásait. Év végére nőtt a vagyona. Adjunk meg egy hónapot, amikor nem nőtt a vagyona!
- 2. Adjuk meg egy természetes szám egy 1-től és önmagától különböző legkisebb osztóját!
- 3. Adjuk meg egy ember nevében egy "a" betű helyét!
- **4. Adjunk meg egy** tanulóra egy tárgyat, amiből megbukott!
- **5. Adjuk meg egy** számsorozat olyan elemét, amely nagyobb az előzőnél!

Példa – legkisebb osztó analóg algoritmikus gondolkodással

Feladat:

Határozzuk meg egy természetes szám (n>1) 1-től és önmagától különböző **legkisebb osztó**ját!

Specifikáció és algoritmus:

Be: n∈N

Ki: o∈N, van∈L

Ef: n>1

Uf: $van=\exists i \in [2..n-1]:(i|n)$ és

van->(2<=o<n és o n és

 $\forall i \in [2..o-1]:(i\nmid n))$

```
i i<=8? i∤n?
1
e= 2 IGAZ IGAZ
3 IGAZ HAMIS
4
5
6
7
u= 8
n= 9</pre>
```

```
i i<=4? i∤n?

1
e= 2 IGAZ IGAZ
3 IGAZ IGAZ
u= 4 IGAZ IGAZ
n= 5 HAMIS
```

```
i:=2

i<=n-1 és nem i|n

i:=i+1

van:=i<=n-1

van

true

o:=i
```

Keresés sablon

Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma és egy T:[e..u]→Logikai feltétel. Határozzuk meg az [e..u] intervallumban balról az első olyan számot, ha van, amely kielégíti a T feltételt!

Specifikáció

Algoritmus

```
i:=e

i<=u és nem T(i)

i:=i+1

van:=i<=u

van

true

false

ind:=i
```

Keresés sablon

Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma és egy T:[e..u]→Logikai feltétel. Határozzuk meg az [e..u] intervallumban balról az első olyan számot, ha van, amely kielégíti a T feltételt!

Specifikáció

Be: e∈Z, u∈Z Ki: van∈L, ind∈Z Ef: Uf: van=∃i∈[e..u]:(T(i)) és van->(ind∈[e..u] és T(ind) és van:=ind<=u ∀i∈[e..ind-1]:(nem T(i)))</pre>

Algoritmus

```
ind:=e

ind<=u és nem T(ind)

ind:=ind+1

van:=ind<=u
```

Rövidítve:

```
Uf: (van,ind)=KERES(i=e..u,T(i))
```

Keresés sablon

Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma és egy T:[e..u]→Logikai feltétel. Határozzuk meg az [e..u] intervallumban balról az első olyan számot, ha van, amely kielégíti a T feltételt!

Specifikáció

```
Be: e∈Z, u∈Z
Ki: van∈L, ind∈Z
Ef: -
Uf: van=∃i∈[e..u]:(T(i)) és
    van->(ind∈[e..u] és T(ind) és
    ∀i∈[e..ind-1]:(nem T(i)))
```

Algoritmus

```
van:=hamis; ind:=e

nem van és ind<=u

T(ind)

true

van:=igaz

ind:=ind+1
```

Rövidítve:

```
Uf: (van,ind)=KERES(i=e..u,T(i))
```

Példa – legkisebb osztó visszavezetés

Határozzuk meg egy természetes szám (n>1) 1-től és önmagától különböző legkisebb osztóját!

Feladatsablon

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: van∈L, ind∈Z

Ef: -

Uf: (van, ind) = KERES(i=e..u, T(i)) Uf: (van, o) = KERES(i=2..n-1, i|n)

Legkisebb osztó

Be: n∈N

Ki: o∈N, van∈L

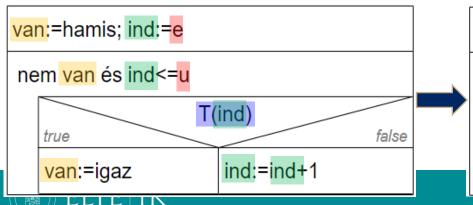
Ef: n>1

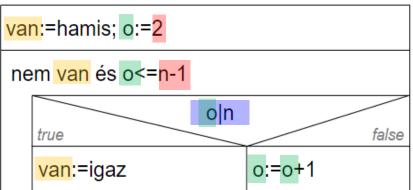
Visszavezetés:

```
ind
e..u ~ 2..n-1
T(i)
```

Megjegyzés: a konkrét feladat előfeltétele mindig lehet szigorúbb a tétel előfeltételénél!

Algoritmus:

Eldöntés

Eldöntés

Mi bennük a közös?

Döntsük el, hogy N "valami" között van-e adott tulajdonsággal rendelkező elem!

Ez a keresés programozási tétel (kimenetének) szűkítése.

Feladatok:

- 1. Egy természetes számról **döntsük el**, hogy prímszám**-e**!
- 2. Egy szóról **mondjuk meg**, hogy egy hónapnak a neve-**e**!
- 3. Egy tanuló év végi osztályzatai alapján **állapítsuk meg**, hogy bukott-**e**!
- 4. Egy szóról adjuk meg, hogy van-e benne magánhangzó!
- Egy számsorozatról döntsük el, hogy monoton növekvőe!
- Egy tanuló év végi jegyei alapján adjuk meg, hogy kitűnőe!

Példa – hónapnév analóg algoritmikus gondo

Feladat:

Egy szóról **mondjuk meg**, hogy egy hónapnak a neve**-e**!

Specifikáció:

Be: név∈S, HÓNÉV∈S[1..12]={"januar","+ebruar",...}

Ki: hónapnéve∈L

Ef: -

Uf: hónapnéve=∃i∈[1..12]:(HÓNÉV[i]=név)

Algoritmus:

```
i:=1
i<=12 és nem HÓNÉV[i]=név
i:=i+1
hónapnéve:=i<=12
```


Eldöntés sablon

Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma és egy T:[e..u]→Logikai feltétel. Határozzuk meg, hogy van-e az [e..u] intervallumnak olyan eleme, amely kielégíti a T feltételt!

Specifikáció

```
Be: e∈Z, u∈Z
Ki: van∈L
Ef: -
Uf: van=∃i∈[e..u]:(T(i))
Rövidítve:
Uf: van=VAN(i=e..u,T(i))
```

Algoritmus

```
i:=e
i<=u és nem T(i)
i:=i+1
van:=i<=u
```

Eldöntés sablon

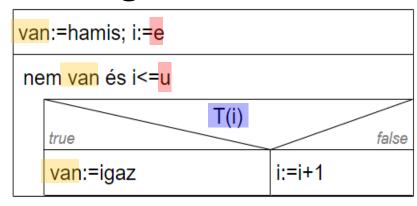
Feladat

Adott az egész számok egy [e..u] intervalluma és egy T:[e..u]→Logikai feltétel. Határozzuk meg, hogy van-e az [e..u] intervallumnak olyan eleme, amely kielégíti a T feltételt!

Specifikáció

```
Be: e∈Z, u∈Z
Ki: van∈L
Ef: -
Uf: van=∃i∈[e..u]:(T(i))
Rövidítve:
Uf: van=VAN(i=e..u,T(i))
```

Algoritmus

Példa – bukott-e visszavezetés

Egy tanuló év végi osztályzatai alapján állapítsuk meg, hogy bukott-e!

Feladatsablon

Be: e∈Z, u∈Z

Ki: van∈L

Ef: -

Uf: van=VAN(i=e..u,T(i))

Bukott-e

Be: n∈N, jegyek∈N[1...n]

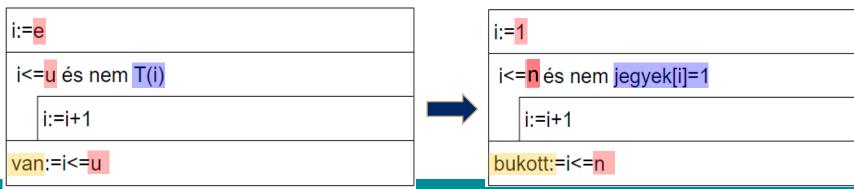
Ki: bukott∈L

Ef: $\forall i \in [1..n]: (1 <= jegyek[i] <= 5)$

Uf: bukott=VAN(i=1..n,jegyek[i]=1)

Visszavezetés:

Algoritmus:

Kiválasztás

Kiválasztás

Feladatok:

- 1. Ismerjük egy ember havi bevételeit és kiadásait. Év végére nőtt a vagyona. Adjunk meg egy hónapot, amikor nőtt a vagyona!
- 2. Adjuk meg egy 1-nél nagyobb természetes szám egytől különböző legkisebb osztóját!
- 3. Adjuk meg egy magyar szó egy magánhangzóját!
- 4. Adjuk meg egy hónapnévről a sorszámát!

Mi bennük a közös?

N "valami" közül kell megadni egy adott tulajdonságút, ha tudjuk, hogy ilyen elem biztosan van.

Ez a keresés programozási tétel olyan változata, amelyben nem kell felkészülnünk arra, hogy a keresett elemet nem találjuk meg.

Példa – legkisebb osztó analóg algoritmikus gondolkodással

Feladat:

Határozzuk meg egy természetes szám (n>1) 1-től különböző legkisebb osztóját!

Specifikáció és algoritmus:

Be: n∈N

Ki: o∈N

Ef: n>1

Uf: 1<0<=n és o n és

 $\forall i \in [2...o-1]: (i \nmid n)$

```
i i<=9? i∤n?
1
e= 2 IGAZ IGAZ
3 IGAZ HAMIS
4
5
6
7
8
n= 9</pre>
```

```
i i<=5? i∤n?

1
e= 2 IGAZ IGAZ
3 IGAZ IGAZ
4 IGAZ IGAZ
n= 5 IGAZ HAMIS
```

```
i:=<mark>2</mark>

i ∤ n

i:=i+1

o:=i
```

Kiválasztás sablon

Feladat

Adott egy e egész szám és egy e-től jobbra értelmezett T:Egész—Logikai feltétel. Határozzuk meg az e-től jobbra eső első olyan számot, amely kielégíti a T feltételt, ha tudjuk, hogy ilyen szám biztosan van!

Specifikáció

```
Be: e∈Z
Ki: ind∈Z
Ef: ∃i∈[e..∞]:(T(i))
Uf: ind>=e és T(ind) és
∀i∈[e..ind-1]:(nem T(i)))
Rövidítve:
```

Uf: ind=KIVÁLASZT(i>=e,T(i))

Algoritmus

```
i:=e

nem T(i)

i:=i+1

ind:=i
```

```
ind:=e

nem T(ind)

ind:=ind+1
```


Példa – magánhangzó-e visszavezetés

Adjuk meg egy magyar szó egy magánhangzóját!

Feladatsablon

Be: e∈Z

Ki: ind∈Z

Ef: $\exists i \in [e..\infty]:(T(i))$

Uf: ind=KIVÁLASZT(i>=e,T(i))

Magánhangzó

Be: szó∈S

Ki: mh∈N

Fv: magánhangzó:K->L,

magánhangzó(k)=k="a" vagy ...

Ef: $\exists i \in [1..hossz(szó)]$:

(magánhangzó(szó[i]))

magánhangzó(szó[i]))

T: tulajdonságfüggvény

Uf: mh=KIVÁLASZT(i>=1,

Visszavezetés:

ind ~ mh e ~ 1 Γ(i) ~ magánhangzó(szó[i])

Algoritmus:

mh:=1

nem magánhangzó(szó[mh])

mh:=mh+1

Összefoglalás

Feladatmegoldás lépései

1. Specifikáció

- a) Példa
- b) Bemenet, kimenet
 - i. egyszerű adat?
 - ii. több különböző? rekord
 - iii. több azonos? tömb
- c) Előfeltétel
- d) Utófeltétel

2. Algoritmus

- a) Adat > változók
- b) Új halmazok → típusok
- c) Beolvasás
- d) Feldolgozás
 - i. támpontok az uf-ben
 - ii. végrehajtható spec.
 - iii. és, vagy, ->, ∀, ∃
 - iv. nevezetes minták
- e) Kiírás
- 3. Kód

Analóg programozás – visszavezetés

- Visszavezetés
 - Konkrét feladat felírása
 - Összevetés a minta sablonjával
 - Különbségek felírása egy táblázatba
 - Különbségek alkalmazása a sablon algoritmusában
 - > Konkrét feladat algoritmusa

Programozási minták

- 1. Összegzés
- 2. Megszámolás
- 3. Maximumkiválasztás
- 4. Feltételes maximumkeresés
- 5. Keresés
- 6. Eldöntés
- 7. Kiválasztás

szummás, mindenes feladat

számlálós ciklus

létezikes feladat

feltételes ciklus

Programozási minták

1. Összegzés üres intervallumra is Megszámolás Maximumkiválasztás legalább 1 elemű intervallum Feltételes maximumkeresés Keresés üres intervallumra is 6. Eldöntés

7. Kiválasztás

legalább 1 elemű intervallum

Ellenőrző kérdések

Ellenőrző kérdések

- Milyen adatszerezettel írjuk le, ha több különböző funkciójú adatot szeretnénk egységbe foglalni?
- 2. Milyen adatszerkezettel írjuk le, ha több ugyanolyan funkciójú adatot szeretnénk egységbe foglalni?
- Hogyan hívjuk a tömböt a specifikációban?
- 4. Mik a visszavezetés lépései?
- 5. Add meg az egyes progamozási minták specifikációit!
- 6. Add meg az egyes programozási minták algoritmusait!